

خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی

● حسن اشرفی ریزی

دانشجوی دکتری تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی
عضوهیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرکرد

به دنبال حل مسئله و کشف سؤال‌هایشان باشند. هدف این اثر، ایجاد ارتباط بین خدمات و منابع کتابخانه و نیازهای اطلاعاتی بزرگسالان نوسواد در زندگی و حرفه آنها می‌باشد.»

متن اصلی این اثر در شش فصل تنظیم شده است:
فصل ۱: تاریخچه سوادآموزی؛ در این فصل به بررسی تاریخچه سوادآموزی، آموزش بزرگسالان در ایران در دوره پهلوی، برنامه سوادآموزان پس از انقلاب اسلامی و طرح‌های تداوم سواد پرداخته شده است.

فصل ۲: آموزش بزرگسالان؛ در این فصل به موضوع‌هایی مانند ویژگی‌های بزرگسالان سوادآموز، تفاوت‌های اساسی میان آموزش بزرگسالان و کودکان، آموزش بزرگسالان، باسواد کیست؟ بی‌سواد کیست؟، هدف‌های سوادآموزی تابعی، پائولو فرره و آگاه‌سازی و هدف‌های آموزش بزرگسالان پرداخته شده است.

فصل ۳: نقش سواد بر زندگی و سواد از نظر اسلام؛ در این فصل به بررسی نتایج فردی و اجتماعی سواد، سواد و توسعه، علم از دیدگاه اسلام، آمارهای سوادآموزی در جهان و سرمایه‌گذاری برای ریشه‌کن کردن بی‌سوادی در کشورهای نامیبیا، آفریقای جنوبی، هندوستان و برزیل پرداخته شده است.

فصل ۴: اطلاعات و سواد؛ موضوع‌هایی مانند سواد اطلاعاتی چیست؟، اطلاع‌رسانی به بزرگسالان نوسواد، مراکز آموزش بی‌سوادان و مخاطبان برنامه‌های سوادآموزی بحث‌های اصلی این فصل می‌باشند.

فصل ۵: مواد خواندنی ساده نوسوادان؛ در این فصل، نویسنده به برنامه‌های درسی بزرگسالان و محتوای آنها، هدف‌های مواد خواندنی برای نوسوادان، مواد خواندنی ساده، تهیه‌کنندگان مواد خواندنی ساده، پیگیری سوادآموزی و ایجاد فرهنگ مطالعه، محتوای مواد خواندنی ساده، اشکال گوناگون مواد خواندنی ساده، رسانه‌های صوتی - تصویری عمومی و برنامه‌های رادیو و تلویزیونی کشورهای مختلف می‌پردازد.

فصل ۶: کتابخانه‌ها و سوادآموزی؛ این فصل موضوع‌هایی مانند نقش کتابخانه‌ها در ارتقای سواد، فعالیت‌های کتابخانه‌های عمومی شامل مجموعه‌سازی، امانت دادن و خدمات عمومی، و همچنین به فعالیت‌های جنبی کتابخانه‌ها، تجهیز کتابخانه‌های کشور به

■ خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی. نوشته فهیمه باب الحوائجی، ویراسته شهناز خانلو. تهران: مؤسسه فرهنگی هنری سپهر سخن، ۱۳۸۵، چاپ اول، ۱۶۰ ص. قطع وزیری (شومیز).

کتاب «خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی» نوشته دکتر فهیمه باب الحوائجی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات است. این کتاب شامل صفحات مقدماتی از جمله صفحه عنوان، صفحه حقوق، یادداشت ناشر، فهرست مطالب و پیشگفتار و به دنبال آن متن اصلی، فهرست منابع، مفاهیم و اصطلاحات و پیوست‌هاست.

در پیشگفتار کتاب آمده است: «نوشته حاضر به منظور تنظیم متن درسی برای درس «مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای نوسوادان» دوره کار و دانش کتابداری تنظیم شده است. کتاب حاضر ممکن است مورد استفاده هنرجویان کار و دانش و نیز دانشجویان رشته کتابداری قرار گیرد و بر آن است تا مطالب را به گونه‌ای پپروراند تا فراگیران

منظور سوادآموزی، کتابخانه‌های روستایی، و اهداف و وظایف آنها، کتابخانه‌های مساجد و مرکز یادگیری محلی می‌پردازد.

در زمینه خدمات کتابخانه برای نوسودان، دو اثر مهم تألیفی وجود دارد. نخستین اثر با عنوان «مواد و خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسواد» نوشته فرزانه فرزین و ملیحه نیک‌کار و ویراسته حمید دلیلی است که توسط دانشگاه پیام نور در سال ۱۳۸۰ چاپ و منتشر شد. این کتاب در هفت فصل تنظیم شده و منبع درسی برای دانشجویان کتابداری در دانشگاه پیام نور است. از ویژگی‌های مهم این اثر، ساده‌بودن و قابل فهم بودن اثر برای دانشجویان مقطع کارشناسی است. دومین اثر با عنوان «مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای بزرگسالان نوسواد» نوشته دکتر زهره میرحسینی است که توسط انتشارات سمت در سال ۱۳۸۳ منتشر شد. از ویژگی‌های برجسته این اثر، یکی مستند بودن مطالب آن است. نویسنده سعی کرده تا هر مطلب را با ذکر مأخذ به صورت ارجاع درون‌متنی در نوشته خود جای دهد. ویژگی دیگر، قابل فهم بودن و کاربردی بودن اثر می‌باشد؛ که این نتیجه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی نویسنده در این حوزه است. متن اصلی این اثر در ۸ فصل تنظیم شده است.

برای بررسی و نقد این اثر به دو جنبه الف) شیوه نگارشی، املائی و حروفچینی، و ب) محتوایی پرداخته می‌شود:

الف) شیوه نگارشی، املائی و حروفچینی

۱. اشتباه‌های صفحه عنوان

– عنوان کتاب، روی جلد و عطف کتاب با نام «خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی»؛ در حالی که در صفحه عنوان «خدمات کتابخانه:

ویژه سوادآموزی» است.

۲. اشتباه‌های صفحه حقوق

– در ناحیه سرشناسه در کادر فهرست‌نویسی پیش از انتشار، بعد از نام شخص، تاریخ تولد نویسنده ذکر نشده است.

– در همان قسمت، در جای وضعیت نشر، ناشر با نام «سپهر سخن» وجود دارد، در حالی که در همان صفحه، عنوان کامل ناشر «مؤسسه فرهنگی هنری سپهر سخن» است. در ضمن در همان صفحه، خارج از کادر فهرست‌نویسی پیش از انتشار، نام ناشر دیگری با عنوان «مرکز برنامه ریزی و آموزش نیروی انسانی» آمده که در جای وضعیت نشر ذکر نشده است.

– در کادر فهرست‌نویسی پیش از انتشار، نام ویراستار «شهناز خانلو» ذکر نشده است.

– در بخش انتهایی صفحه حقوق، مرکز پخش کتاب «انتشارات چاپار» معرفی شده، در صورتی که نشانی دقیق (نام شهر) و همچنین کد تلفن آن شهرستان (تهران) نیامده است.

– در کادر فهرست‌نویسی پیش از انتشار، واژه «کتابنامه» وجود ندارد، در صورتی که این اثر دارای کتابنامه در صفحه‌های ۱۲۵–۱۲۸ است، و علاوه بر آن در پایان هر فصل منابع به صورت ناقص ذکر شده است.

۳. اشتباه‌های صفحه فهرست مطالب

– در پیشگفتار اثر آمده است: «در پایان هر فصل، طرح سؤال‌هایی منجر به ایجاد تحرک ذهنی در فراگیر می‌شود». در حالی که در پایان فصل ۳، طرح سؤال وجود ندارد.

– درباره همان «طرح سؤال‌ها»، ناهماهنگی‌هایی در فهرست

مطالعه و متن اصلی به چشم می‌خورد. در فصل ۱، با عنوان «خودآزمایی و تمرین»، فصل ۲، «تمرین‌های فصل ۲»، فصل ۴، «تمرین‌های فصل ۴»، فصل ۵، «سؤال‌های فصل ۵»، و فصل ۶، «پرسش‌های فصل ۶» آمده است.

- درباره «فهرست منابع» در فصل ۱، با نام «منابع»، فصل ۲، «منابع مورد استفاده در فصل ۲»، فصل ۳، «منابع مورد استفاده در فصل ۳»، فصل ۴، «منابع فصل ۴»، فصل ۵، «منابع فصل ۵» و فصل ۶، فهرست منابع ندارد.

- سرفصل‌های فرعی در برخی موارد با تورفتگی مشخص شده، مانند «علم از دیدگاه اسلام» در فصل ۳، با سرفصل فرعی «آموزش»، پرسشگری، تجربه و ... مشخص شده و در فصل ۵، سرفصل «محتوای مواد خواندنی ساده»، سرفصل‌های فرعی آن (به صورت الف) تعیین اولویت‌ها، (ب) تعیین موضوع، (ج) داستان، و (د) موارد متفرقه مشخص شده است. این اشکال و ناهماهنگی در فصل‌های دیگر نیز دیده می‌شود.

۴. اشتباه‌های پیشگفتار

- در پاراگراف دوم، سطر هفتم، عبارت «نهادهای فرهنگی نظیر کتابخانه‌ها که تا چندی پیش فقط مخاطبان خود را در میان باسوادان جست‌وجو می‌کردند، برنامه‌هایی مفید برای بی‌سوادان اختصاص داده‌اند، انتشار مواد خواندنی ویژه نوسادان، ساده‌نویسی مواد خواندنی و ...». در اینجا بهتر است بعد از فعل «اختصاص دادن»، از واژه «مانند» یا «نظیر» استفاده شود.

- در سطر اول، صفحه دوم پیشگفتار، عبارت «مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای نوسادان»، اصطلاح «کتابخانه‌ای» جدا نوشته شده، در صورتی که در همان صفحه، پاراگراف سوم، چسبیده به صورت «کتابخانه‌ای» است.

- در صفحه عنوان، عطف و روی جلد، عنوان اثر با نام «خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی» است، در حالی که در پاراگراف سوم، صفحه ۱۰ (پیشگفتار) با نام «خدمات کتابخانه‌ای ویژه سوادآموزی» است.

۵. اشتباه‌های متن اصلی

- در صفحه ۱۳، پاراگراف اول، سطر ششم، عبارت «وجود آثار باقی‌مانده از روزگاران باستان مربوط به سه تا پنج هزار سال قبل»، علامت پرانتز بسته زائد است.

- در صفحه ۱۴، پاراگراف سوم، سطر سوم، علامت کاما (،) بعد از اصطلاح «احساس» در عبارت «در قرن نوزدهم، پدیده مهاجرت مردم از روستاها به شهرها و عبور از مرزهای کشورهای نظیر ایالات متحده موجب شد تا مهاجران احساس، نیاز به سازگاری با محیط جدید پیدا کنند»، زائد است.

- سال‌های میلادی در کل اثر به شکل‌های متفاوت آمده است. به عنوان مثال در صفحه ۱۴، پاراگراف سوم، سطر چهارم به صورت ۱۹۲۰ میلادی، در سطر پنجم همان پاراگراف ۱۹۲۰ م. و در صفحه ۱۵، پاراگراف چهارم، سطر پنجم به صورت ۱۹۶۱ آمده است.

- در صفحه ۱۶، پاراگراف اول، سطر سوم، علامت نقل قول در عبارت تأمین «آموزش برای همه در کنفرانس‌های گوناگون یونسکو

مطرح شده است، زائد است.

- در صفحه ۱۴، سطر اول، عبارت «قرن هجدهم و نوزدهم برنامه‌های آموزش بزرگسالان افزایش یافت» است، در حالی که در صفحه ۱۷، پاراگراف دوم، سطر چهارم، به صورت «قرن ۱۸ و ۱۹» است و در کل اثر قرن‌ها گاهی به صورت عددی و گاهی به حروف آمده است.

- در صفحه ۱۸، پاراگراف دوم، علامت حمزه (ء) در دو عبارت وجود دارد و در دو عبارت وجود ندارد. ۱. دوره (۱۹۶۴-۱۹۵۴)، دوره (۱۹۷۴-۱۹۶۵ م)، دوره (۱۹۸۰-۱۹۷۵ م)، دوره (۱۹۹۰-۱۹۸۰ م).

- در صفحه ۱۹، سطر اول، از عبارت «کشورهای در حال توسعه»، و در صفحه ۴۵، پاراگراف اول، سطر اول از «کشورهای جهان سوم» استفاده شده و این ناهماهنگی در تمام اثر به چشم می‌خورد.

- در صفحه ۱۹، پاراگراف دوم، سطر اول، سرفصل اصلی «آموزش بزرگسالان در ایران» است، در حالی که در فهرست مندرجات، سرفصل اصلی «آموزش بزرگسالان در ایران در دوره پهلوی» است.

- در صفحه ۲۰، سطر چهارم، تاریخ شمسی به صورت «۱۳۵۵ هـ ش» و در همان صفحه به صورت «۱۳۹۰ شمسی»، و در برخی موارد مانند صفحه ۲۲، سطر آخر، به صورت «۱۳۵۸» آمده است.

- در صفحه ۲۳، پاراگراف اول، سطر سوم، بعد از عبارت «آنکون بدون از دست دادن وقت، برای مبارزه با بی‌سوادی به طور ضربتی و بسیج عمومی قیام کنید...». در این جمله برای کلمه و غیره چهار نقطه وجود دارد.

- در صفحه ۲۲، سطر ششم، واژه «مهمترین» چسبیده، و در صفحه ۲۳، پاراگراف سوم، سطر اول، جدا و در صفحه ۳۰، سطر دهم چسبیده آمده است.

- شکل صحیح و مستند نهاد «دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور»، در صفحه‌های ۲۷، سطر اول به صورت «دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی»، و در همان صفحه، سطر سوم به صورت «دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور» است.

- عنوان فارسی سازمان یونسکو در صفحه ۲۸، سطر چهارم به صورت «سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)» و در همان صفحه، پاراگراف دوم، سطر دوم «سازمان علمی، فرهنگی و آموزشی ملل متحد یونسکو» و در صفحه ۲۹، سطر پنجم به صورت «سازمان یونسکو» آمده است که در شیوه نگارش ناهماهنگی وجود دارد.

- در صفحه ۳۹، پاراگراف اول، سطر دهم، واژه «شاگردان»، و در همان صفحه سطر چهاردهم، واژه «دانش آموزان» و در همان صفحه سطر نهم، از واژه «فراگیران» استفاده شده است.

- در صفحه ۴۷، پرسش ۴، از تمرین‌های فصل دوم، کلمه «تا» در جمله «حداقل چهار تا از اصطلاحات سوادآموزی را بیان کنید»، عامیانه است و بهتر است از واژه «مورد» استفاده شود.

- در صفحه ۱۳، سطر اول، واژه «آموزش و پرورش»، و در صفحه ۵۳، پاراگراف اول، سطر دهم، واژه «تعلیم و تربیت» به کار

رفته است؛ و این ناهماهنگی در شیوه نگارش در تمام اثر به چشم می‌خورد.

- در جدول شماره ۲ و ۳ در صفحه ۶۱ که مربوط به آمار بی‌سوادان ۱۵ تا ۲۴ ساله در جهان است، نام منبع جدول‌ها مشخص نشده است.

- در صفحه ۶۴، سطر دوم، عبارت «نمودار» به کار رفته، در حالی که در صفحه ۶۰ نموداری دیده نمی‌شود، و جدول آماری وجود دارد.

- در صفحه ۶۷ در جمله «مرحله دوم، برنامه آموزش خواندن به (۹) زبان و مرحله سوم، برنامه خواندن به زبان انگلیسی بود»، علامت پرانتز زائد است.

- در صفحه ۷۴، در جمله «اولاً این رسانه‌ها باید مطابق با نیاز آنها باشد، در ثانی باید مطابق با سواد پایه و زبان آنها ارائه شود»، کلمه در ثانی باید به صورت «ثانیاً» ذکر شود تا با کلمه اولاً یکدست و هماهنگ شود.

- در صفحه ۷۱، سطر دوم، واژه صحیح «تومبیل» به صورت «اتوموبیل» آمده است.

- در صفحه ۷۷، در عبارت «برخی آدم‌ها با سواد و برخی بی‌سوادند. انسان‌های بی‌سواد دارای مشاغل و موقعیت‌های گوناگون اما گاهی مشترک هستند». در این جمله استفاده از کلمه «آدم‌ها» به جای «انسان‌ها» مرتجیح نیست.

- در صفحه ۸۸، پاراگراف دوم، سطر اول، در جایی از واژه «هدف‌ها» و در زیر همان سطر از واژه «اهداف» و در همان پاراگراف، سطر چهاردهم از «هدف‌ها» استفاده شده است.

- در صفحه ۱۰۷، معادل انگلیسی «کنفدراسیون بین‌المللی سندیکای آزادی» در پانویس نیامده است و هیچ اطلاعاتی در رابطه با آن موجود نیست.

- در صفحه ۱۰۷، پاراگراف دوم، در عبارت «مثلاً مخاطبان کتابخانه‌های دانشگاهی، دانشجویان و اعضای هیئت علمی هستند»، واژه هیئت در رابطه با مدرسان دانشگاه به صورت «هیئت علمی» صحیح است و هیئت برای علوم هیئت و هیئت‌های عزاداری به کار می‌رود (حری، ۱۱۵).

- در صفحه ۴۴، پاراگراف دوم، سطر چهارم، واژه «اجرا» صحیح است نه «اجرای». «بنابراین، کمبود امکانات مالی و انسانی و طولانی بودن زمان اجرای، به عمل درآوردن چنین روشی آن را دچار مشکل می‌کند».

- در صفحه ۱۱۰، پاراگراف اول، سطر هفتم، در جمله «هیچ نهاد اطلاع‌رسانی و آموزشی نباید و نمی‌توند از این مسئولیت مهم شانه خالی کند». حرف «الف» در «نمی‌تواند» جا افتاده است.

- در فهرست منابع، صفحه ۱۲۵، سطر آخر، نام دانشگاه فردوسی مشهد به صورت «دانشگاه فردوس مشهد» آمده است.

- در متن اصلی برای مستندسازی از ارجاع برون‌متنی استفاده شده است. اگر منبعی برای اولین بار استفاده شود؛ لازم است مشخصات کامل کتابشناختی آن ذکر شود، در حالی که در این اثر این موضوع در بیشتر موارد رعایت نشده است. برای نمونه، صفحه ۱۳، در

پانویس، مشخصات اثر به این گونه آمده است: ۱. آموزش بزرگسالان در کشورهای گوناگون. ص ۱۱.

- در پایان هر فصل، مشخصات منابع ذکر شده است، اما اطلاعات کتابشناختی کامل نیست. برای نمونه، در فهرست منابع صفحه ۳۰، ۳. شجاعی، مصطفی، ص ۴۵. این اشکال در فهرست منابع تمام کتاب دیده می‌شود.

- در پانویس صفحه ۵۶، فهرست تعدادی منبع ذکر شده که در متن اصلی مورد استفاده قرار نگرفته، در حالی که در منابع پایان فصل و در فهرست منابع انتهای کتاب، اثری از آنها نیست.

مهم‌ترین ایرادات این اثر در رابطه با شیوه نگارش و حروفچینی، عبارت است از:

- از صفحه عنوان تا پایان صفحه فهرست مطالب (۱-۱۰)، عرض کاغذ حدود یک سانتی‌متر کوتاه‌تر از دیگر صفحات کتاب است و بسیار آشکار است.

- تعدادی از تصاویر این کتاب اصلاً چاپ نشده است و جای آنها در کتاب خالی و سفید است. برای نمونه، در صفحه‌های ۲۵، ۴۰، ۵۵، ۶۲ (پایین صفحه)، ۶۶، ۷۶، ۷۸، ۷۹، ۸۲، ۹۹. برای نمونه در صفحه ۷۶، در زیر تصویر عبارت «آموزش کامپیوتر به بزرگسالان در زئیر» آمده است، در حالی که از خود تصویر خبری نیست.

- عنوان برخی تصاویر ذکر نشده است، مثلاً صفحه ۹۳. در فهرست منابع، ناهماهنگی‌های بسیاری به چشم می‌خورد: - در صفحه ۱۲۵ (فهرست منابع) اولین منبع، این گونه ذکر شده است:

ایند، آجنتا، سوادآموزی بزرگسالان در جهان سوم: بررسی هدف‌ها و راهبردها، ترجمه مرتضی مشتاقی. تهران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۱.

این اثر دارای دو نویسنده است که «آنتون جانستون» جا افتاده و همچنین کتاب ویراسته «علی رؤوف» است که در فهرست موجود نیست. در ضمن بعد از محل نشر، علامت دو نقطه (:) می‌آید.

- در همان صفحه، آخرین منبع، نام نویسندگان به صورت صحیح ذکر نشده است.

جانسون، دبرا ویلکاکس، جنیفر. کتابخانه‌ها و سوادآموزی. شکل صحیح عبارت است از: جانسون، دبرا ویلکاکس؛ سول، جنیفر.

در ضمن این اثر ویراسته «اسد... آزاد» است که اشاره‌ای به آن نشده است.

- در صفحه ۱۲۶، منبع اول، اثری از نام مؤلف وجود ندارد. درس‌های سوادآموزی، ترجمه زهرا صباغیان، تهران: مدرسه، ۱۳۷۲.

- در صفحه ۱۲۶، ترتیب الفبایی نویسندگان رعایت نشده است: شجاعی، مصطفی. بررسی تاریخچه آموزش بزرگسالان. صباغیان، زهرا. روش‌های سوادآموزی بزرگسالان.

شعبانی، احمد؛ زهره میرحسینی. رهنمودی جهت تدوین جزوه‌های ... - در ذکر مشخصات مقالات، در برخی موارد محدوده صفحات ذکر شده و گاهی ذکر نشده است:

میرحسینی، زهره. «معرفی مرکز یادگیری محلی»، خبرنامه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، سال اول، شماره ۶ (دی ماه ۱۳۸۱)

غریبی، رضا. نقش کتابخانه‌ها در سوادآموزی بزرگسالان. فصلنامه پیام کتابخانه (۴۱)، سال یازدهم، ش ۳ (پاییز ۱۳۸۰): ۳۲-۴۱.
پس از بررسی «فهرست منابع» این اثر، نگارنده این سطور بر این باور است که نویسنده و به دنبال آن ویراستار از هیچ شیوه خاصی در ذکر منابع در فهرست منابع پیروی نکرده‌اند و ناهماهنگی‌های بسیاری به چشم می‌خورد که به دلیل فراوانی، از بیان نمونه‌های دیگر خودداری می‌شود.

- در حروفچینی کتاب، دقتی به عمل نیامده است، برای نمونه، خط اول برخی پاراگراف‌ها تورفتگی ندارند. از جمله صفحات ۱۳، ۳۴، ۵۱، ۷۲ و ...

ب) اشکالات محتوایی

- با توجه به عنوان کتاب «خدمات کتابخانه: ویژه سوادآموزی» و تأکید بر خدمات کتابخانه‌ها، اختصاص تنها یک فصل (فصل ۶: کتابخانه‌ها و سوادآموزی) و محدوده صفحه‌های ۱۰۵ تا ۱۲۴ به نظر کافی نیست؛ زیرا نویسنده این اثر، کتابدار است و عنوان کتاب بر کتابخانه تأکید دارد، از این رو اختصاص این حجم از کتاب کافی نیست. برای نمونه در این اثر جایگاه و نقش کتابخانه‌های دانشگاهی در سوادآموزی مشخص نشده است. اگر چه به نظر می‌رسد کتابخانه‌های دانشگاهی به طور مستقیم در ارائه خدمات سوادآموزی فعالیت ندارند، اما نقش پشتیبانی آنها در گسترش مجموعه‌های تحقیقاتی و بخش اطلاعات پژوهشی ویژه سوادآموزی را می‌توان آشکارا دید. تأمین و گسترش مواد آموزشی برای مربیان، حمایت از برنامه‌های سوادآموزی از طریق تهیه مواد خواندنی مناسب، تأمین محل برای کلاس‌ها و آزمایشگاه دوره‌های سوادآموزی، از جمله فعالیت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی در امر سوادآموزی است (فرزین، ۱۳۰).

- در صفحه ۲۹، پاراگراف دوم، سطر سوم، «میزان بی‌سوادی در ایران به کمتر از ۲۰ درصد تقلیل یافته است»، در این جمله منبع مشخص نشده و در ضمن مشخص نشده که این میزان تا چه سالی بوده است. نگارنده این مقاله پس از بررسی، آمار داده شده را مربوط به سال ۱۳۷۵ دانست که بسیار قدیمی می‌باشد.

- در صفحه ۵۸، سطر سوم، منبع جمله «آمارهای عصر حاضر نشان می‌دهند که بخش اعظمی از بی‌سوادان جهان متعلق به کشورهای مسلمان هستند»، مشخص نیست، و همچنین روشن نیست که این آمار مربوط به چه سالی است.

- در صفحه ۱۱۲، پاراگراف اول، توضیحات «خدمات مرجع و اطلاع‌رسانی»، و «فعالیت‌های جنبی» در رابطه با کتابخانه‌های عمومی است، در حالی که در عبارت «خدمات عمومی کتابخانه‌ها برای نوسادان می‌تواند شامل موارد زیر باشد»، واژه «عمومی» بعد از کتابخانه‌ها ذکر نشده و جا افتاده است.

- در صفحه ۱۱۶، پاراگراف دوم، سطر پنجم، آمار در عبارت «طبق آمارهای موجود بی‌سوادان روستاهای ایران تقریباً دو برابر

بی‌سوادان شهرها هستند»، بسیار قدیمی و مربوط به سال ۱۳۷۵ می‌باشد.

ویژگی‌های مهم این اثر

پس از بررسی این اثر، نکات و ویژگی‌های مهمی برای نگارنده این مقاله مشخص شد:

- در کل اثر، غلط‌های املایی تنها سه کلمه بود که آن هم به دلیل بی‌دقتی حروفچین بوده است.

- پیوست‌های این اثر (۱۳۳-۱۶۰)، اطلاعات جالبی در رابطه با فهرست کتاب‌های غیردرسی تهیه شده در سازمان نهضت سوادآموزی، کتاب‌های منتشر شده استان‌ها، تعداد و درصد مواد خواندنی تولید شده در سازمان نهضت سوادآموزی به تفکیک کتاب‌های مشارکتی از سال ۱۳۷۱ تاکنون، وضعیت بی‌سوادی ایران، پیش و پس از انقلاب (هر چند آمار پس از انقلاب کمی قدیمی است)، نرخ بی‌سوادی در کشورهای آسیایی (تا سال ۱۹۹۵ میلادی)، نرخ بی‌سوادی کشورهای جهان (تا سال ۱۹۹۵ میلادی)، و نمونه قابل توجه و مهم در پیوست‌ها، پیوست ۷ می‌باشد که به نمونه‌ای از مواد خواندنی ساده دست‌ساز برای بزرگسالان اختصاص دارد، که خواننده را با نمونه‌ای از آنها آشنا می‌کند. برای نمونه، در رابطه با «صرفه‌جویی» در صفحه ۱۴۸ آمده است: صرفه‌جویی کم مصرف کردن نیست، زیاد مصرف کردن نیست، [بلکه] درست مصرف کردن و اندازه مصرف کردن است.

- متن ساده و روان این اثر، حاکی از قلم روان و توانایی مؤلف و قدرت پرداخت موضوع دارد که متن را برای دانش‌آموزان کار و دانش قابل درک کرده است.

- این اثر علاوه بر تدریس در رشته کار و دانش، قابلیت تدریس در مقطع کاردانی و کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاه را نیز دارد.

- در بخش مفاهیم و اصطلاحات، بسیاری از اصطلاحات در حوزه سوادآموزی تعریف شده که این تعاریف به فهم متن اصلی کمک می‌کند. برای نمونه، در صفحه ۱۳۱، در تعریف «سواد اطلاعاتی» آمده است: «توانایی استفاده به موقع، بازیابی مؤثر، ارزیابی و انتقال هر شکل از اطلاعات، به طوری که فرد بتواند از اطلاعات کسب شده‌اش در حل مسائل و پرسش‌های خود بهره‌جوید.»
در اینجا لازم می‌دانم از همکاری و همراهی سرکار خانم زهرا کاظم‌پور در بررسی و نقد اثر سپاسگزار می‌کنم.

منابع

۱. حری، عباس. آیین نگارش علمی. تهران: دبیرخانه هیئت انمائی کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۸.
۲. فرزین، فرزانه؛ نیک کار، ملیحه. مواد و خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسواد. ویراستار علمی: حمید دلیلی. تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۰.
۳. میرحسینی، زهره. مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای بزرگسالان نوسواد. تهران: سمت، ۱۳۸۳.